

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/76/2002

ODPŁATNOŚĆ ZA ŚRODKI ANTYKONCEPCYJNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2002

Dostępność środków antykoncepcyjnych to jedna z kwestii związanych z prawem do świadomego macierzyństwa i planowaniem rodziny. Środki takie wycofano z list leków refundowanych pod koniec lat dziewięćdziesiątych, gdy rządziła koalicja AWS-UW. W programie wyborczym koalicji SLD-UP jednym z postulatów była dostępność środków antykoncepcyjnych, nic dziwnego więc, że po wyborach organizacje kobiece zaczęły podnosić tę kwestię. Obecnie na listach leków refundowanych znajduje się tylko jeden rodzaj starszej generacji pigułek hormonalnych, występujący pod trzema różnymi nazwami. Jest on stosowany w leczeniu hormonalnym, ale może też zapobiegać ciąży. Ustosunkowując się do postulatów organizacji kobiecych minister zdrowia zapowiedział, że rozważy wprowadzenie na listę pigułek nowszej generacji. Należy dodać, że w dyskusjach na ten temat używa się nieraz argumentów, iż w tak trudnej sytuacji finansów publicznych powinny być refundowane tylko najpotrzebniejsze leki, a nie środki antykoncepcyjne.

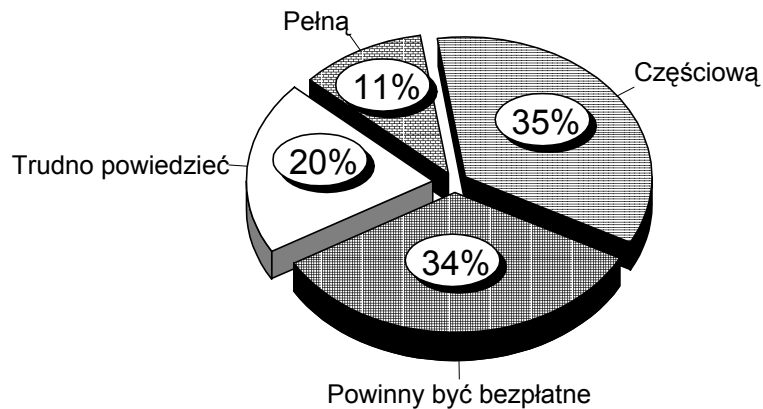
W naszym sondażu¹ ankietowani wypowiadali się na temat odpłatności za środki antykoncepcyjne i wpływu ich ceny na dostępność i stosowanie antykoncepcji.

ODPŁATNOŚĆ ZA PIGUŁKI ANTYKONCEPCYJNE

Większość badanych (69%) uważa, że za pigułki antykoncepcyjne dla kobiet nie powinno się płacić pełnej ceny, przy tym co trzeci (34%) jest zdania, że pigułki te w ogóle powinny być bezpłatne. Jedna trzecia ankietowanych opowiada się za ich częściową odpłatnością. Tylko co dziewiąty respondent twierdzi, że odpłatność w tym przypadku powinna być pełna.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (143), 5-8 kwietnia 2002, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1044).

RYS. 1. JAKĄ, PANA(I) ZDANIEM, ODPLATNOŚCIĄ POWINNY BYĆ OBJĘTE PIGUŁKI ANTYKONCEPCYJNE DLA KOBIET - CZY POWINNY BYĆ OBJĘTE ODPLATNOŚCIĄ PEŁNĄ, CZĘŚCIOWĄ CZY TEŻ W OGÓLE POWINNY BYĆ BEZPŁATNE?

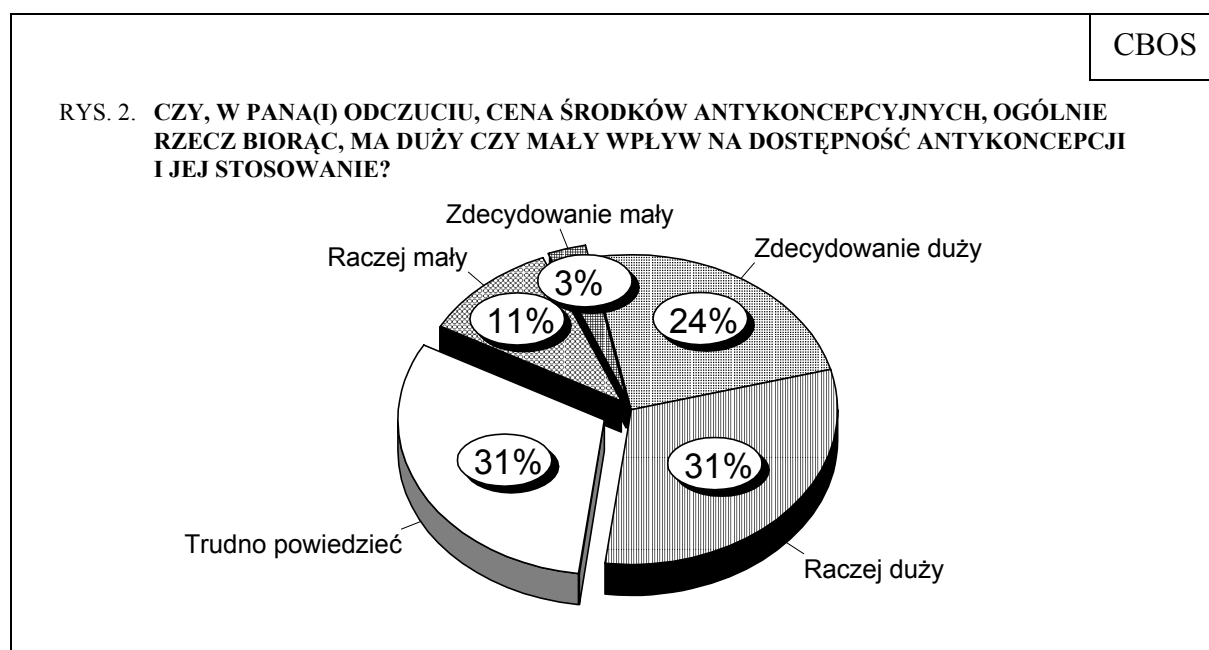
Warto zwrócić uwagę na dość wysoki odsetek ankietowanych (20%), którzy nie mieli zdania w tej sprawie lub może wahali się w swych sądach. Wynika to prawdopodobnie z odczuwanej dyskusyjności tej kwestii, ale powodem mogło też być użycie w pytaniu terminu antykoncepcja, nie dla wszystkich przypuszczalnie w pełni zrozumiałego.

Opinie w sprawie odpłatności za pigułki antykoncepcyjne są stosunkowo mało zróżnicowane społecznie, można jednak zauważyć, że kobiety nieco częściej opowiadają się za częściową ich odpłatnością, podczas gdy mężczyźni częściej uważają, iż powinny być w ogóle bezpłatne (zob. tabele aneksowe). Przekonanie o częściowej odpłatności przeważa także wśród ludzi młodych i w średnim wieku (od 18 do 44 lat), a także wśród lepiej wykształconych. Zarazem jednak badani z wyższym wykształceniem częściej niż pozostali są zdania, iż za pigułki antykoncepcyjne powinno się płacić pełną cenę, a rzadziej - że powinny być bezpłatne. Jest zrozumiałe, że osoby zadowolone ze swojej sytuacji materialnej częściej są za pełną lub częściową odpłatnością, a niezadowolone - za całkowitą bezpłatnością pigułek.

Najbardziej widoczny jest związek opinii ankietowanych z ich poglądami politycznymi oraz religijnością, mierzoną częstością praktyk. Poglądy prawicowe oraz religijność częściej współwystępują z przekonaniem, iż odpłatność powinna być całkowita, a lewicowe poglądy i nieuczestniczenie w praktykach religijnych - z opinią, że pigułki powinny być bezpłatne.

WPLYW CENY NA DOSTĘPNOŚĆ ŚRODKÓW ANTYKONCEPCYJNYCH

Spośród ogółu ankietowanych ponad połowa (55%) uważa, że cena środków antykoncepcyjnych ma duży wpływ na ich dostępność i stosowanie. Przeciwnego zdania jest mniej więcej co siódmy respondent (14%).

Warto przy tym podkreślić, że w odpowiedzi na pytanie o wpływ ceny na dostępność i stosowanie antykoncepcji blisko jedna trzecia badanych nie wyraziła jednoznacznej opinii, nie mając przypuszczalnie dostatecznej wiedzy na ten temat. Są to najczęściej osoby w wieku 55 lat i starsze, z wykształceniem podstawowym (zob. tabele aneksowe). Wyrażone opinie pochodzą zatem przede wszystkim od respondentów, którzy z tym problemem się stykają.

Spółeczne zróżnicowanie opinii w tej sprawie jest nieznaczne, a dostrzegalne różnice wynikają przede wszystkim z tego, że w poszczególnych kategoriach społeczno-demograficznych występują znaczne odsetki osób niemających wyrobionego zdania.

JAKIE ŚRODKI ANTYKONCEPCYJNE POWINNY BYĆ OBJĘTE REFUNDACJĄ?

Dodatkowo zapytaliśmy respondentów o odpłatność za inne niż pigułki hormonalne środki antykoncepcyjne; powtórzyliśmy przy tym - w nieco innym kontekście - pytanie o pigułki antykoncepcyjne. Okazało się, że odsetek osób opowiadających się za refundacją pigułek był bardzo zbliżony do uzyskanego w pytaniu pierwszym, a odsetek przeciwników refundacji - identyczny.

Tabela 1

Jakie środki antykoncepcyjne powinny być objęte refundacją - co znaczy, że płaci się za nie tylko część ich ceny - czy:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- pigułki antykoncepcyjne	67	11	22
- spirale	43	28	29
- prezerwatywy	45	31	24

W przypadku dwóch innych, wymienionych w ankiecie, środków antykoncepcyjnych wyraźnie mniej osób uważa, że powinny one być refundowane. W odniesieniu do spiral i prezerwatyw przewaga opinii opowiadających się tylko za częściową ich odpłatnością jest też wyraźnie mniejsza, gdyż znaczne odsetki osób są przeciwne ich refundowaniu. Trzeba jednak podkreślić ogólną tendencję do objęcia refundacją środków antykoncepcyjnych.

Kobiety częściej niż mężczyźni uważają, że pigułki antykoncepcyjne powinny być refundowane. Istotne różnice opinii w tym względzie wiążą się także z religijnością ankietowanych - im częściej praktykują religijnie, tym rzadziej opowiadają się za refundacją pigułek.

Za częściowym zwrotem kosztów spiral są przede wszystkim osoby młode i w średnim wieku oraz z wykształceniem ponadpodstawowym. Zarazem jednak obserwujemy, że im wyższy poziom wykształcenia, tym więcej przeciwników refundacji spiral.

Podobnie jak w przypadku pigułek z opiniami w tej kwestii powiązana jest religijność respondentów, ale o wiele silniejszy jest związek poglądów na ten temat z orientacją polityczną: największy odsetek osób opowiadających się za refundacją spiral występuje wśród

ankietowanych mających lewicowe poglądy polityczne, następnie wśród deklarujących poglądy centrowe, a najmniejszy - wśród identyfikujących się z prawicą. Odsetek przeciwników refundacji wzrasta natomiast w odwrotnym kierunku (zob. tabele aneksowe).

Opinie różnych kategorii badanych dotyczące refundacji prezerwatyw nie różnią się w sposób istotny statystycznie. Można jedynie zauważyć, że - tak jak w przypadku spiral - im wyższy poziom wykształcenia, tym więcej przeciwników refundacji, co może wynikać z przekonania o niewielkich kosztach tych środków, niestanowiących bariery w ich stosowaniu.

W polskim społeczeństwie dominuje opinia, że pigułki antykoncepcyjne dla kobiet powinny być objęte tylko częściową odpłatnością lub w ogóle powinny być bezpłatne.

Ponad połowa respondentów uważa także, iż cena środków antykoncepcyjnych ma duży wpływ na ich dostępność i stosowanie; pogląd przeciwny występuje znacznie rzadziej.

W sprawie ewentualnych dopłat również do takich środków, jak spirale i prezerwatywy, opinie są bardziej podzielone, jednak z wyraźną przewagą zwolenników refundacji. Ponad dwie piąte badanych (43% i 45%) uważa, że środki te powinny być odpłatne tylko częściowo, a mniej niż jedna trzecia (28% i 31%) jest zdania, że w pełni odpłatne.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Jaką, Pana(i) zdaniem, odpłatnością powinny być objęte pigułki antykoncepcyjne dla kobiet - czy powinny być objęte odpłatnością pełną, częściową czy też w ogóle powinny być bezpłatne?

	(%)				
	Pełną	Częściową	Powinny być bezpłatne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	35	34	20	1044
Płeć					
Mężczyźni	12	31	37	20	498
Kobiety	10	38	33	20	545
Wiek					
18-24 lat	6	42	39	13	161
25-34	13	49	28	10	188
35-44	10	42	33	15	193
45-54	13	33	39	16	220
55-64	12	23	42	24	115
65 lat i więcej	11	13	29	47	166
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	34	29	27	376
Miasto do 20 tys.	9	37	39	15	114
20-100 tys.	12	32	37	19	209
101-500 tys.	9	36	41	14	219
501 tys. i więcej mieszk.	14	35	32	19	126
Wykształcenie					
Podstawowe	10	22	33	34	275
Zasadnicze zawodowe	9	35	40	16	311
Średnie	10	41	35	14	354
Wyższe	17	46	21	16	103
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	21	44	18	17	70
Prac. umysł. niż. szczebla	11	52	25	12	84
Pracownicy fiz.-umysł.	5	43	41	11	77
Robotnicy wykwalifikowani	11	41	37	12	81
Robotnicy niewykwalifik.	15	34	18	33	31
Rolnicy	12	36	35	17	61
Pracujący na własny rach.	20	38	36	6	50
Bierni zawodowo					
Renciści	9	22	39	30	121
Emeryci	13	17	33	38	180
Uczniowie i studenci	5	43	36	15	84
Bezrobotni	7	37	41	15	171
Gospodynie domowe i inni	10	40	36	14	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	12	46	25	17	143
społec. właścicieli					
prywatnych i państwa	9	47	35	9	89
sekt. prywat. poza rolnict.	14	39	34	13	172
prywatnym gosp. rolnym	14	34	34	18	65
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	6	28	40	25	145
300-399	7	41	34	18	92
400-599	7	39	35	20	191
600-800	13	33	30	24	159
Powyżej 800 zł	17	37	34	13	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	30	36	25	324
Średnie	10	34	35	20	490
Dobre	13	42	31	14	230
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	28	21	32	56
Raz w tygodniu	10	34	32	23	549
1-2 razy w miesiącu	12	35	34	19	156
Kilka razy w roku	9	37	39	15	191
W ogóle nie uczestniczy	8	34	48	11	91
Poglądy polityczne					
Lewica	10	36	43	11	270
Centrum	12	37	36	16	278
Prawica	16	35	31	18	229
Trudno powiedzieć	6	30	28	36	266

Tabela 2. Czy, w Pana(i) odczuciu, cena środków antykoncepcyjnych, ogólnie rzecz biorąc, ma duży czy mały wpływ na dostępność antykoncepcji i jej stosowanie?

(%)

	Duży	Mały	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	14	31	1044
Płeć				
Mężczyźni	55	15	30	498
Kobiety	56	13	31	546
Wiek				
18-24 lat	63	18	19	161
25-34	67	17	16	188
35-44	59	15	26	193
45-54	59	14	27	220
55-64	47	11	43	116
65 lat i więcej	32	6	62	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	52	11	37	376
Miasto do 20 tys.	55	19	27	114
20-100 tys.	59	14	27	209
101-500 tys.	58	16	26	219
501 tys.i więcej mieszk.	54	12	34	126
Wykształcenie				
Podstawowe	45	11	45	275
Zasadnicze zawodowe	62	10	29	311
Średnie	56	17	26	354
Wyższe	61	21	18	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	26	22	70
Prac.umysł.niż.szczębła	62	21	17	84
Pracownicy fiz.-umysł.	66	7	27	77
Robotnicy wykwalifikowani	65	16	19	81
Robotnicy niewykwalifik.	36	23	41	31
Rolnicy	65	7	28	61
Pracujący na własny rach.	59	21	20	50
Bierni zawodowo				
Renciści	51	9	40	121
Emeryci	36	8	56	180
Uczniowie i studenci	70	10	20	84
Bezrobotni	57	20	24	171
Gospodynie domowe i inni	64	2	33	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	55	16	29	143
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	65	21	14	89
sekt. pryw. poza rolnict.	61	17	23	172
prywatnym gosp. rolnym	62	10	28	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	58	12	30	145
300-399	55	20	25	92
400-599	55	14	31	191
600-800	51	13	36	159
Powyżej 800 zł	56	17	27	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	13	33	324
Średnie	54	13	32	491
Dobre	59	15	25	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	10	46	56
Raz w tygodniu	52	14	34	549
1-2 razy w miesiącu	58	16	26	156
Kilka razy w roku	61	12	27	191
W ogóle nie uczestniczy	63	15	22	91
Poglądy polityczne				
Lewica	62	13	24	270
Centrum	57	17	27	279
Prawica	60	13	27	229
Trudno powiedzieć	42	12	46	266

Tabela 3. Jakie środki antykoncepcyjne powinny być objęte refundacją - co znaczy, że płaci się za nie tylko część ich ceny - czy pigułki antykoncepcyjne?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	67	11	22	1044
Płeć				
Mężczyźni	63	14	23	498
Kobiety	70	9	21	545
Wiek				
18-24 lat	74	11	15	161
25-34	74	15	11	188
35-44	73	11	16	193
45-54	72	12	15	220
55-64	60	7	33	115
65 lat i więcej	40	9	51	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	61	12	27	376
Miasto do 20 tys.	71	6	23	114
20-100 tys.	67	14	19	209
101-500 tys.	75	11	14	219
501 tys. i więcej mieszk.	66	9	26	126
Wykształcenie				
Podstawowe	56	9	35	275
Zasadnicze zawodowe	69	13	18	311
Średnie	72	10	18	354
Wyższe	69	16	14	103
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	65	20	15	70
Prac. umysł. niż. szczebla	78	10	13	84
Pracownicy fiz.-umysł.	74	9	17	77
Robotnicy wykwalifikowani	75	11	14	81
Robotnicy niewykwalifik.	49	17	33	31
Rolnicy	79	10	11	61
Pracujący na własny rach.	74	17	9	50
Bierni zawodowo				
Renciści	63	9	28	121
Emeryci	46	9	45	180
Uczniowie i studenci	77	9	13	84
Bezrobotni	68	12	20	171
Gospodynie domowe i inni	76	9	15	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	68	10	21	143
społec. właścicieli				
prywatnych i państwa	76	15	9	89
sekt. pryw. poza rolnict.	72	13	15	172
prywatnym gosp. rolnym	76	12	11	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	70	9	22	145
300-399	78	9	13	92
400-599	68	12	19	191
600-800	61	12	27	159
Powyżej 800 zł	70	14	17	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	62	12	26	324
Średnie	67	11	22	490
Dobre	72	11	16	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	21	37	56
Raz w tygodniu	65	12	23	549
1-2 razy w miesiącu	69	11	20	156
Kilka razy w roku	74	7	19	191
W ogóle nie uczestniczy	72	11	17	91
Poglądy polityczne				
Lewica	73	11	16	270
Centrum	73	13	14	278
Prawica	66	14	20	229
Trudno powiedzieć	54	7	39	266

Tabela 4. Jakie środki antykoncepcyjne powinny być objęte refundacją - co znaczy, że płaci się za nie tylko część ich ceny - czy spirale?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	28	29	1042
Płeć				
Mężczyźni	40	29	31	498
Kobiety	46	27	27	545
Wiek				
18-24 lat	46	31	23	161
25-34	43	39	18	188
35-44	49	30	21	193
45-54	50	28	22	219
55-64	38	18	45	115
65 lat i więcej	30	15	56	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	38	30	32	376
Miasto do 20 tys.	51	22	27	114
20-100 tys.	40	33	27	209
101-500 tys.	51	24	25	217
501 tys. i więcej mieszk.	43	24	33	126
Wykształcenie				
Podstawowe	39	20	41	275
Zasadnicze zawodowe	44	29	27	311
Średnie	46	30	24	353
Wyższe	43	35	22	103
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	41	19	69
Prac. umysł. niż. szczebla	46	34	20	84
Pracownicy fiz.-umysł.	47	27	26	77
Robotnicy wykwalifikowani	48	32	20	81
Robotnicy niewykwalifik.	29	33	38	31
Rolnicy	49	34	17	61
Pracujący na własny rach.	47	37	16	50
Bierni zawodowo				
Renciści	43	21	36	121
Emeryci	33	14	53	180
Uczniowie i studenci	52	26	21	84
Bezrobotni	44	32	24	171
Gospodynie domowe i inni	47	22	31	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	45	28	27	143
społec. właścicieli				
prywatnych i państwa	47	35	18	89
sekt. prYW. poza rolnict.	44	36	20	172
prywatnym gosp. rolnym	48	35	18	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	38	28	33	145
300-399	52	27	21	92
400-599	46	29	25	191
600-800	40	26	34	159
Powyżej 800 zł	44	32	24	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	43	26	30	323
Średnie	40	29	31	490
Dobre	50	27	23	229
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	24	27	48	56
Raz w tygodniu	40	29	32	549
1-2 razy w miesiącu	48	28	23	156
Kilka razy w roku	50	24	26	190
W ogóle nie uczestniczy	53	27	20	91
Poglądy polityczne				
Lewica	57	22	21	270
Centrum	47	32	21	277
Prawica	30	40	29	229
Trudno powiedzieć	37	18	45	266

Tabela 5. Jakie środki antykoncepcyjne powinny być objęte refundacją - co znaczy, że płaci się za nie tylko część ich ceny - czy prezerwatywy?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	31	24	1042
Płeć				
Mężczyźni	45	32	22	498
Kobiety	45	30	25	545
Wiek				
18-24 lat	58	29	13	161
25-34	45	42	13	188
35-44	46	38	15	193
45-54	50	32	18	219
55-64	44	21	36	115
65 lat i więcej	26	19	55	166
Miejsce zamieszkania				
Wies	44	29	28	376
Miasto do 20 tys.	45	33	22	114
20-100 tys.	47	32	22	209
101-500 tys.	51	30	19	217
501 tys. i więcej mieszk.	37	38	25	126
Wykształcenie				
Podstawowe	41	22	37	275
Zasadnicze zawodowe	50	31	19	311
Średnie	44	36	20	353
Wyższe	45	40	15	103
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	54	35	12	69
Prac. umysł. niż. szczebla	33	48	19	84
Pracownicy fiz.-umysł.	49	33	18	77
Robotnicy wykwalifikowani	56	29	15	81
Robotnicy niewykwalifik.	35	30	35	31
Rolnicy	55	34	11	61
Pracujący na własny rach.	30	60	9	50
Bierni zawodowo				
Rencisci	42	27	31	121
Emeryci	32	19	49	180
Uczniowie i studenci	63	23	14	84
Bezrobotni	48	34	18	171
Gospodynie domowe i inni	57	21	22	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	41	36	23	143
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	52	36	13	89
sekt. pryw. poza rolnict.	42	44	15	172
prywatnym gosp. rolnym	53	36	11	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	54	24	23	145
300-399	52	35	13	92
400-599	48	31	21	191
600-800	38	33	29	159
Powyżej 800 zł	47	34	19	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	47	26	27	323
Średnie	44	32	24	490
Dobre	46	36	19	229
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	34	45	56
Raz w tygodniu	47	29	24	549
1-2 razy w miesiącu	49	32	20	156
Kilka razy w roku	44	34	23	190
W ogóle nie uczestniczy	49	35	16	91
Poglądy polityczne				
Lewica	49	33	18	270
Centrum	53	32	16	277
Prawica	40	39	21	229
Trudno powiedzieć	38	22	40	266